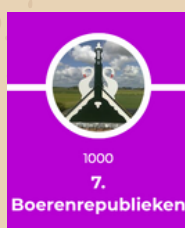

Canon van
Nederland

HET BELANGRIJKE KLOOSTERLEVEN IN HET WESTERKWARTIER

CANON VAN HET WESTERKWARTIER
HUMANISME EN REFORMATIE
VENSTER 7,8,11,12 & 15

Onderwijs canon van het
Westerkwartier

STAP IN DE SANDALEN VAN EEN MIDDELEEUEWSE MONNIK!

Stel je voor: je wordt wakker in een koude stenen kamer, het is nog donker buiten. Je eerste taak? Bidden in stilte, samen met je medebroeders in de kloosterkerk. Daarna werk je op het land, kopieer je belangrijke boeken of verzorg je zieken. Geen telefoon, geen muziek, geen Netflix – maar wel rust, ritme en een sterk gevoel van gemeenschap.

In deze lessenserie stap jij écht in de wereld van het kloosterleven in het middeleeuwse Aduard. Niet als buitenstaander, maar als monnik-in-opleiding! Het klooster van Aduard was in de Middeleeuwen een van de belangrijkste plekken in Noord-Nederland. Hier leefden tientallen monniken volgens strikte regels: ze baden, werkten en leerden – en dat al eeuwen geleden. Maar wat dreef hen? Hoe zag hun dag eruit? En wat is er vandaag de dag nog van dat machtige klooster terug te zien?

In deze drie lessen duik je in het leven van een middeleeuwse monnik in Aduard. In de eerste les ontdek je wat het kloosterleven inhield en maak je via een 3D-wandeling kennis met het oude klooster. Daarna bezoek je in les 2 het dorp Aduard zelf, waar je het museum en de overgebleven kloosterzaal bekijkt. In de derde les verwerk je alles wat je hebt geleerd in een creatieve eindopdracht, in dit geval een stripverhaal waar jij zelf de baas van bent. *Als je die goed afrondt, ontvang je een 'officieel' monnikencertificaat* – hét bewijs dat jij klaar bent voor het kloosterleven in het Westerkwartier!

Het leven van een monnik lijkt totaal anders dan dat van ons – en dat is het ook. Maar juist daarom kunnen we er veel van leren: over rust, samenwerken en wat echt belangrijk was zonder schermen of haast. 800 jaar geleden stond het klooster van Aduard midden in jouw omgeving. Nu stap jij terug in die tijd. Dus: trek je denkbeeldige habijt aan en bereid je voor op een reis door het kloosterleven.

Welkom in Aduard!

WELKOM BIJ EEN BIJZONDERE LESSENREEKS OVER HET KLOOSTERLEVEN IN ADUARD! DE KOMENDE DRIE LESSEN GA JE ONTDEKKEN HOE HET WAS OM ALS MONNIK TE LEVEN IN DE MIDDELEEUEWEN – EN DAT DOE JE NIET ALLEEN DOOR EROVER TE LEZEN, MAAR VOORAL DOOR HET ZELF TE BELEVEN.

In les 1 duik je in de wereld van het klooster: wie waren de monniken, wat geloofden ze, en hoe zag hun dagelijks leven eruit? Je leert over het klooster van Aduard en de rol van het christendom in Noord-Nederland. Daarna maak je een virtuele 3D-wandeling door het oude klooster. Zo zie je met eigen ogen waar de monniken woonden, baden, werkten en studeerden – alsof je zelf teruggaat naar de Middeleeuwen.

3D APP VAN HET OUDE KLOOSTER

FOTO IN HET SINT. BERNARDUSABDIJ

In les 2 gaan we op ontdekkingstocht in het museum en maken we een boeiende rondleiding over het eeuwenoude kloosterterrein, waarvan nog maar weinig te zien is! We duiken in het kloosterleven van de monniken die hier in de Middeleeuwen woonden en werkten. In kleine groepjes gaan we op onderzoek uit naar de objecten die het museum heeft en door rond te lopen in het prachtige dorp. Tijdens de rondleiding komen de verhalen tot leven: Een les vol historie, verwondering en ontdekkingen!

In les 3 ga jij het kloosterleven tot leven brengen in een zelfgetekend stripverhaal! Gebruik wat je hebt geleerd over monniken, hun werk, gebouwen en avonturen in en rond klooster Aduard. Of je nu een monnik laat verdwalen op het Munnikepad, een boek redt uit het brandende scriptorium, of een rondleiding geeft aan een tijdreiziger – jij bepaalt het verhaal! Doe je de opdracht goed? Dan verdient jij een echt monniken certificaat!

VOORBEELD STRIPTEKENING

LES 1: ADUARD: EEN MIDDELEEUWS KLOOSTER IN GRONINGEN

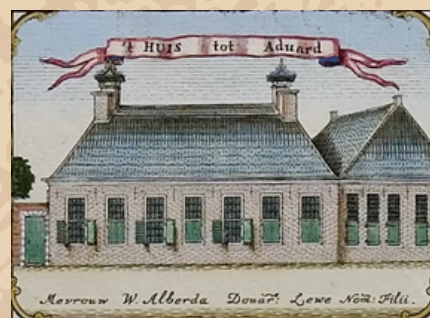
Leerdoel 1: Je kunt uitleggen waarom het klooster van Aduard belangrijk was in de Middeleeuwen, bijv. op het gebied van geloof en wetenschap.

Leerdoel 2: Je kunt vertellen hoe het klooster van Aduard past in de grotere ontwikkeling van het christendom in Europa, zoals in de Reformatie.

Leerdoel 3: Je kunt beschrijven hoe het leven van een Monnik in het klooster van Aduard eruit zag en kunt hierbij voorbeelden geven.

In deze les duiken we in het religieuze hart van de Middeleeuwen: het kloosterleven. Religie speelde in die tijd een allesbepalende rol. Het christelijk geloof beïnvloedde niet alleen het persoonlijke leven van mensen, maar ook de manier waarop de samenleving was ingericht: in de politiek, de landbouw, de wetenschap en de kunst. Kloosters stonden hierin centraal als plekken van stilte, discipline, kennis en organisatie. Een van de belangrijkste kloosters in Noord-Nederland was het Cisterciënzerklooster van Aduard. In deze les leer je hoe het klooster van Aduard functioneerde, wat de idealen van het kloosterleven waren, en welke rol het klooster speelde in de ontwikkeling van het christendom, van kerstening tot Reformatie.

Een belangrijk onderdeel van deze les is de digitale 3D-tour. Hiermee verken je het middeleeuwse klooster van binnenuit. Je loopt virtueel door de slaapzaal, de eetzaal, de kerk en andere ruimtes, en ontdekt hoe het er in 1250 uitzag. Dit helpt je om het kloosterleven niet alleen te begrijpen, maar ook echt te beleven. Na deze tour schrijf je een dagboekfragment vanuit het perspectief van een reiziger die één nacht in het klooster verblijft. Je beschrijft wat je ziet, hoort en voelt binnen die eeuwenoude muren. Voor deze les gebruik je de bijgeleverde tekst over het klooster van Aduard als vaste bron. **Je hoeft die maar één keer goed te lezen, maar je hebt hem wél steeds nodig – bij je opdrachten, de quiz en de bespreking. Zie het als je middeleeuwse gereedschapskist.**

Daarnaast kun je gebruikmaken van de vensters van de Onderwijsanon van het Westerkwartier, aangegeven op de voorkant van je lesmateriaal. Deze vensters bieden extra informatie over de thema's die in deze les aan bod komen en helpen je om het grotere plaatje te zien. Je leert kijken met de ogen van toen – én nadenken over hoe die wereld doorwerkt in het nu.

Leven achter de kloostermuren: Aduard en het geloof in het hoge Noorden.

In de Middeleeuwen was religie een bepalende factor in het leven van mensen. Het christelijk geloof was alomtegenwoordig en bepaalde niet alleen het persoonlijke verhaal van gelovigen, maar ook de organisatie van de samenleving, wetenschap, kunst, landbouw en politiek. Kloosters vormden daarbij het kloppende hart van het middeleeuwse religieuze leven. Een van de belangrijkste kloosters in het noorden van Nederland was het Cisterciënzerklooster van Aduard, gesticht in de 12e eeuw in de provincie Groningen. Het verhaal van Aduard is nauw verbonden met bredere religieuze ontwikkelingen, zoals de kerstening van het Noorden, de idealen van het kloosterleven, en latere religieuze spanningen die uitmonden in de Reformatie.

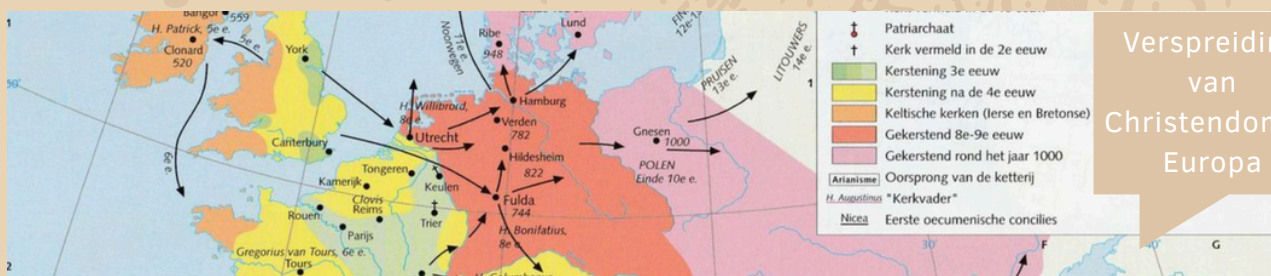
**De oude ziekenzaal
nu Abdiskerk (±1279)**

Het christendom en het kloosterleven: een fundament

Het christendom ontstond in de eerste eeuw na Christus in het Romeinse Rijk en verspreidde zich over Europa. Vanaf de vierde eeuw, toen keizer Constantijn het christendom legaliseerde, groeide de invloed van de kerk enorm. In de eeuwen daarna werd Europa geleidelijk gekerstend, waarbij monniken en missionarissen een belangrijke rol speelden. Kloosters waren gemeenschappen van monniken of nonnen die hun leven wijdden aan God. Het kloosterleven was gebaseerd op regels zoals die van Benedictus van Nursia (6e eeuw), waarin bidden, werken en gehoorzaamheid centraal stonden. Het motto "ora et labora" (bid en werk) stond symbool voor de dagelijkse routine van de kloosterlingen. Kloosters waren niet alleen spirituele centra, maar ook bolwerken van kennis, landbouw en medische zorg. Ze bewaarden handschriften, kopieerden teksten en onderwezen leerlingen. In dunbevolkte gebieden zoals Noord-Nederland waren kloosters belangrijke motoren van beschaving en ontwikkeling.

Glas in lood Ora et Labora

De stichting en groei van het klooster van Aduard

Het klooster van Aduard werd in 1192 gesticht door monniken van de Cisterciënzerorde, een orde die was ontstaan als reactie op wat zij zagen als de wereldlijke verwatering van het kloosterleven. De Cisterciënzers, ook wel de "witte monniken" genoemd vanwege hun witte habijt, legden de nadruk op eenvoud, soberheid en een terugkeer naar het ideaal van het oorspronkelijke kloosterleven volgens de regel van Benedictus. De locatie van Aduard was zorgvuldig gekozen: in het vruchtbare maar toen nog moerassige gebied van het Westerkwartier in Groningen. De monniken begonnen met de ontginning van het land en legden dijken, waterwerken en landbouwgronden aan. Binnen enkele decennia groeide het klooster uit tot een van de grootste en invloedrijkste in het noorden van de Lage Landen. Aduard bezat gronden in heel Noord-Nederland en had dochterkloosters, ook in Friesland en Drenthe.

Schilderij Aduarder Kring

Het klooster was niet alleen een religieus centrum, maar ook een plaats van wetenschap en onderwijs. In de 15e eeuw kreeg het klooster landelijke bekendheid dankzij de Aduarder Kring, een groep intellectuelen die in het klooster bijeenkwam om theologie, filosofie en wetenschap te bestuderen en te bediscussiëren. Onder hen bevonden zich beroemde geleerden zoals Rudolf Agricola en Wessel Gansfort, voorlopers van het humanisme.

Religieuze ontwikkelingen en de strijd om het ware geloof

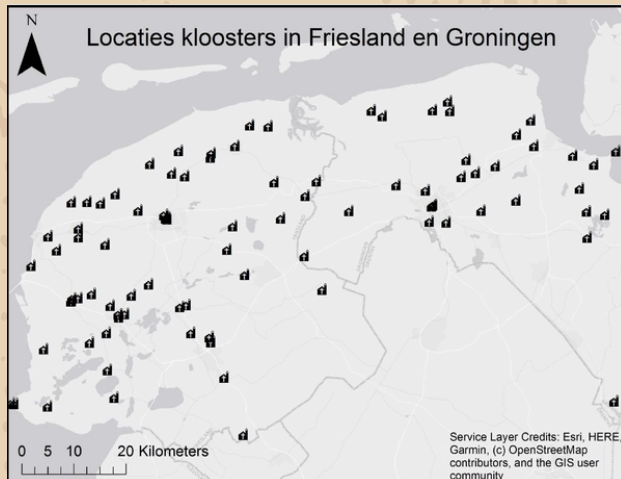
In de loop van de late Middeleeuwen veranderde de religieuze beleving. Steeds meer mensen verlangden naar een persoonlijke relatie met God, los van de soms corrupte en rijke kerkelijke hiërarchie. Dit leidde tot hervormingsbewegingen binnen het christendom, zoals de Moderne Devotie en uiteindelijk de Reformatie in de 16e eeuw. Hoewel het klooster lange tijd een centrum van geleerdheid bleef, begon het in de 16e eeuw te verzwakken onder invloed van maatschappelijke onrust, religieuze conflicten en de opkomst van het protestantisme. In de Tachtigjarige Oorlog (1568–1648) werd het klooster getroffen door geweld en uiteindelijk opgeheven. De gebouwen raakten in verval; alleen de ziekenzaal (nu onderdeel van de plaatselijke kerk) is nog bewaard gebleven. De opkomst van het protestantisme betekende het einde van het traditionele kloosterleven in Noord-Nederland. Kloostergoederen werden in beslag genomen door de staat of door protestantse regenten, en de katholieke eredienst werd verboden. Daarmee kwam een einde aan een religieuze traditie die eeuwenlang het leven in de regio had vormgegeven.

Beleg van Groningen

Het klooster van Aduard in bredere context

Het klooster van Aduard moet niet worden gezien als een op zichzelf staand instituut, maar als onderdeel van een veel bredere ontwikkeling: de vestiging van het christendom in Noord-Europa en de vorming van een religieus-culturele infrastructuur die tot diep in de samenleving doordrong. Net als andere kloosters in Friesland, Groningen en Drenthe, vervulde Aduard een rol als religieus centrum, economisch knooppunt, cultureel bolwerk en eerste wetenschappelijke werkplaats.

Kloosters in Noord Nederland ±late middeleeuwen (1000-1500)

Slotbeschouwing

Het middeleeuwse klooster van Aduard is een fascinerend voorbeeld van hoe religie, cultuur en samenleving in de Middeleeuwen met elkaar verweven waren. Het klooster stond symbool voor de geestelijke ijver van de Cisterciënzers, de economische kracht van de monastieke landbouw, en de intellectuele ambitie van de Aduarder Kring. Tegelijkertijd weerspiegelt het de bredere ontwikkelingen binnen het christendom: van kerstening tot hervorming, van kloosterideaal tot protestantse verwerping.

Hoewel het fysieke klooster grotendeels verdwenen is, leeft de geest ervan voort in de geschiedenis van het Nederlandse noorden. Het verhaal van Aduard herinnert ons aan de centrale plaats van religie in het vormgeven van de Europese cultuur en aan de blijvende invloed van kloosters op onze samenleving. In een tijd waarin spiritualiteit en gemeenschapszin opnieuw op zoek zijn naar betekenis, biedt het middeleeuwse klooster van Aduard stof tot nadenken over wat het betekent om samen te leven, te geloven en te leren.

*Ja, de tekst die je net gelezen hebt is best lang – dat klopt. Maar goed nieuws: dit is de enige grote tekst die je voor deze hele lessenreeks hoeft te lezen. En nog beter: hij is superhandig voor alle drie de lessen. **Let op: je hoeft hem dus niet steeds opnieuw te lezen, maar je moet hem wel altijd bij de hand hebben!** Want bij elke opdracht, quiz of bespreking heb je de informatie uit deze tekst nodig. Zie het als jouw 'middeleeuwse gereedschapskist' – zonder die kom je er niet (zelfs monniken hadden hun handschriftrollen altijd bij zich)*

Wat Aduard bijzonder maakt, is de combinatie van spirituele ernst, agrarische bedrijvigheid en intellectuele bloei. Terwijl veel kloosters zich beperkten tot landbouw en gebed, slaagde Aduard erin een brug te slaan naar de wereld van de wetenschap en het denken. Daarmee paste het klooster binnen de bredere kloosterhervormingen van de hoge en late Middeleeuwen, waarin kloosters opnieuw hun rol als spirituele én intellectuele leiders van de samenleving claimden.

Klooster Ter Apel (Westerwolde)

SCHRIFTELIJK MONNIKENEXAMEN

In deze quiz van zes vragen controleer je je kennis over het klooster van Aduard en de rol die dit klooster speelde binnen de ontwikkeling van het christendom in Noord-Nederland. De vragen sluiten aan bij de tekst die je hebt gelezen en gaan onder andere over de stichting van het klooster, het dagelijks leven van de monniken, de invloed van religieuze stromingen en het belang van Aduard als centrum van geloof en kennis.

1. In welk jaar werd het klooster van Aduard gesticht?

- a) 1092
- b) 1125
- c) 1192
- d) 1250

2. Wat betekent de Latijnse kloosterspreuk “ora et labora”?

- a) Eet en slaap
- b) Bid en werk
- c) Spreek en luister
- d) Leer en denk

3. Waarom vestigden de Cisterciënzers zich in het gebied rond Aduard?

- a) Omdat daar al een grote stad lag
- b) Omdat ze daar belastingvrij konden wonen
- c) Omdat het gebied vruchtbaar was en geschikt voor landbouw
- d) Omdat het dicht bij Rome lag

4. Waarom werden de Cisterciënzers ook wel “witte monniken” genoemd?

- a) Ze kwamen uit een besneeuwd gebied
- b) Ze droegen witte gewaden
- c) Ze gebruikten wit perkament
- d) Ze woonden in witte kloosters

5. Wat was de Aduarder Kring?

- a) Een geheime religieuze broederschap
- b) Een kring van rijke landeigenaren
- c) Een groep soldaten die het klooster bewaakte
- d) Een groep geleerden die zich bezighield met theologie, filosofie en wetenschap

6. Wat gebeurde er met het klooster tijdens de Reformatie?

- a) Het klooster werd uitgebreid tot universiteit
- b) Het klooster werd opgeheven en deels verwoest
- c) De monniken stapten over naar het protestantisme
- d) Het klooster werd het nieuwe bisschoppelijke centrum

BELEVINGSOPDRACHT: MIJN NACHTJE IN HET KLOOSTER ADUARD

Je leeft in de middeleeuwen. Geen telefoon, geen warm huis, geen straatverlichting. Na een dagenlange tocht door het drassige Groningse land kom je uitgeput aan bij het klooster van Aduard, een van de grootste en invloedrijkste kloosters van Noordwest-Europa. De broeders nemen je op voor één nacht. Je mag uitrusten, eten, slapen, en even op adem komen. Maar wat zie je precies binnen deze kloostermuren? Wat hoor je in de stilte van de slaapzaal? Hoe voelt het om daar te zijn, als buitenstaander in een wereld van regels, rituelen en rust? In deze opdracht stap je in de schoenen van zo'n reiziger. Je verkent het klooster digitaal via een 3D-kaart en schrijft daarna een dagboekfragment waarin je je verbeelding laat spreken. Je maakt niet alleen kennis met de plekken van toen, maar ook met de sfeer, de mensen en het leven binnen die eeuwenoude muren. Ben jij klaar om je voor één nacht onder te dompelen in het kloosterleven van 1250?

Dus pak je device erbij en ga op onderzoek uit via door de volgende link in te vullen:
<https://www.kloostermuseumaduard.nl/aduard-3-d/download-de-app>

1 Verken het Klooster in 3D (±8 minuten)

Gebruik de digitale kaart van het klooster en verken zelfstandig of in tweetallen. Beantwoord op je kladpapier de volgende vragen terwijl je rondkijkt:

- Welke ruimtes zie je staan? Welke spreken je aan? Waarom?
- Welke kleuren, materialen en vormen vallen je op?
- Wat denk je dat je zou ruiken, horen of voelen in deze omgeving?
- Wat zegt deze omgeving over het leven van de mensen die hier wonen?
- Wat valt je op aan de omgeving van het klooster, was er bijv landbouw?

2 Schrijf je Dagboekfragment (±15 minuten)

Schrijf een dagboekfragment van 8–12 zinnen vanuit het perspectief van de reiziger. Je schrijft dit de ochtend na je verblijf, voor je verder reist. Gebruik onderstaande structuur als houvast (maar maak er een vloeiend verhaal van):

A. Aankomst

Hoe voelde het om door de poort te komen?

Wie opende de deur? Hoe werd je begroet?

B. Observaties & Ervaringen

Waar sliep je? Hoe rook het daar? Was het warm of koud?

Wat at je? Hoe was het eten en de sfeer tijdens de maaltijd?

Welke ruimte bezocht je nog, en wat zag je daar?

C. Gevoel & Reflectie

Voelde je je op je gemak of juist niet? Waarom?

Wat dacht je over het leven in het klooster? Zou jij het kunnen?

Wat neem je mee uit deze ervaring?

🌟 Voeg beschrijvende details toe: kaarslicht, modderige laarzen, koude handen, gedempte stemmen, geur van kruiden of leer...

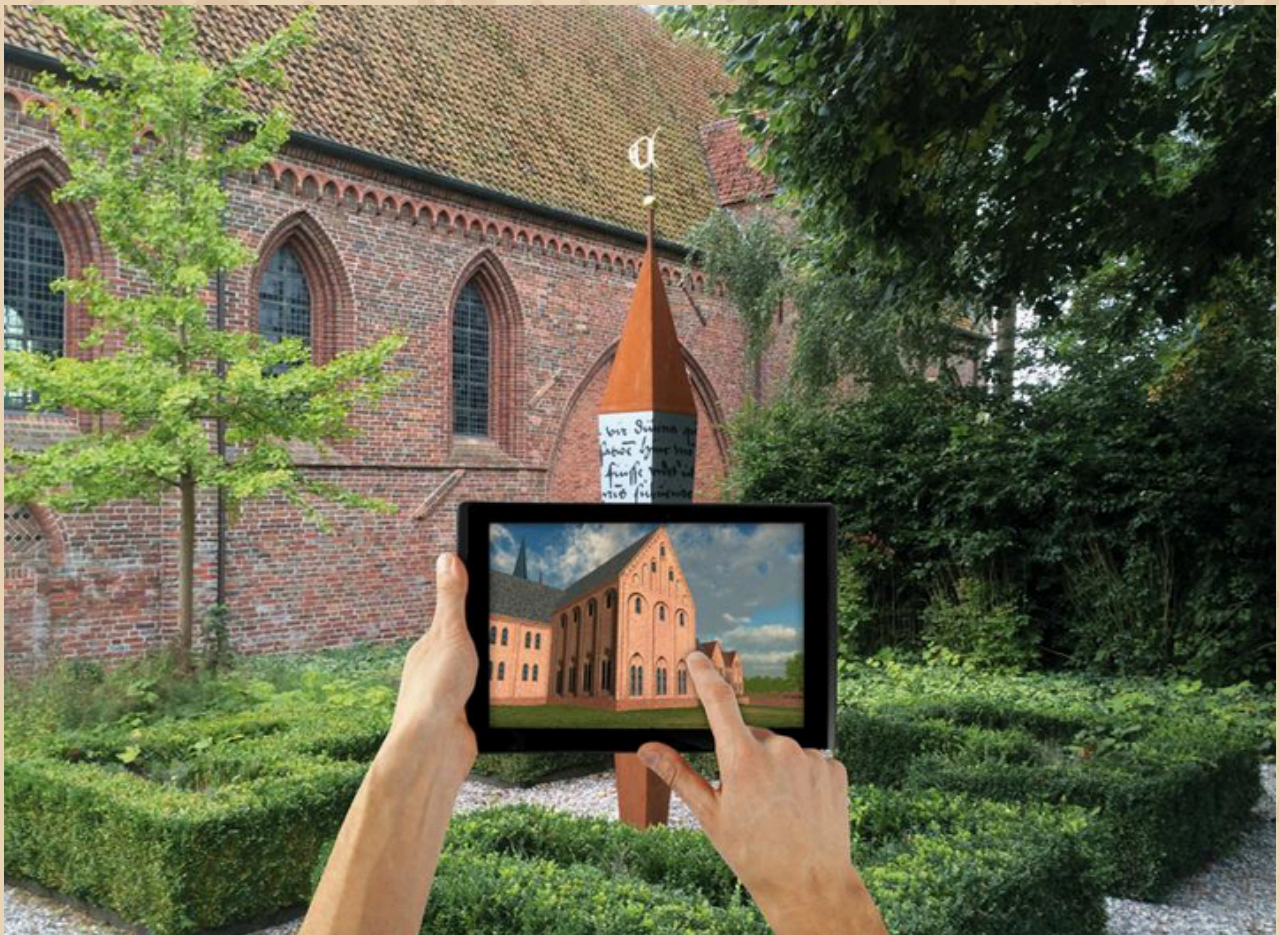
This image shows a full page of blank handwriting practice paper. It features ten sets of horizontal lines across the page. Each set consists of three lines: a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line. The background is a light beige color with a subtle, mottled texture. On the far left edge, there is a vertical strip of blue material, which appears to be the binding or cover of a notebook.

3. Vragen ter voorbereiding op het museumbezoek:

Vraag 1: Welke onderdelen van het kloosterleven zijn voor jou nog lastig voor te stellen, en waar hoop je straks meer over te ontdekken? (Bijv: Hoe de monniken sliepen, hoe stil het was, hoe streng de regels waren...)

Vraag 2: Als jij één vraag aan een middeleeuwse kloosterling mocht stellen, wat zou je hem dan willen vragen over zijn dagelijks leven of overtuigingen?

DIT WAS ALWEER HET EINDE VAN LES 1, LEES ALVAST DE VOLGENDE LES DOOR VOOR JULLIE AFREIZEN NAAR ADUARD WAAR JULLIE DAN OOK ECHT IN DE BUITENLUCHT IN DE VOETSTAPPEN ZULLEN STAAN VAN AL DIE HONDERDEN MONNIKEN DIE DAAR HONDERDEN JAREN GELEDEN HEBBEN GELOPEN!

LES 2: ADUARD, HET MUSEUMBEZOEK

Leerdoel 1: De leerling kan historische voorwerpen in het museum koppelen aan het middeleeuwse kloosterleven.

Leerdoel 2: De leerling kan benoemen welke rol het klooster van Aduard speelde in de regio in de middeleeuwen.

Leerdoel 3: De leerling kan uitleggen wat het klooster van Aduard voor impact had op de omgeving.

In deze tweede les van onze lessenreeks stappen we letterlijk het verleden binnen. Tijdens een interactieve middag in het Groningse dorp Aduard ontdekken we hoe het middeleeuwse kloosterleven eruitzag. De monniken van de Sint-Bernardusabdij speelden een enorme rol in het dagelijks leven van de regio: ze waren bouwmeesters, zorgverleners, landbouwers, schrijvers en religieuze leiders. Vandaag gaan we hun wereld verkennen via een bezoek aan het Kloostermuseum Sint Bernardushof, de historische Abdijkerk met ziekenzaal, én via een kloosterwandeling door het dorp Aduard. Om de geschiedenis écht te kunnen beleven, verdelen we de klas in twee groepen. Iedere groep volgt een ander programma, en halverwege de middag wisselen we van activiteit. Zo ontdekt iedereen op twee verschillende manieren het rijke kloosterverleden van Aduard.

Groep 1 – Museum en Abdijkerk: op ontdekking in het kloosterleven

Deze groep start de ochtend in het Kloostermuseum Sint Bernardushof, gevestigd in een historisch pand. Je ziet hier originele kloostervoorwerpen, bekijkt modellen van hoe het klooster er vroeger uitzag, en leert van de gids over het dagelijkse leven van de monniken. Wat aten ze? Wat maakten ze? Hoe leefden ze samen?

Daarna loop je met je groep naar de Abdijkerk, vroeger de ziekenzaal van het klooster en nu een van de oudste medische gebouwen van Nederland. Je ziet de indrukwekkende mix van romaanse en gotische bouwstijlen en hoort hoe zorg en geloof hier samenkwamen. Tot slot doe je mee aan een workshop, zoals middeleeuwse kalligrafie, het maken van kloostermoppen of het ontdekken van het ritme van het kloosterleven: ora et labora – bidden en werken.

Groep 2 – Kloosterwandeling door het dorp

De tweede groep begint buiten, met een interactieve wandeling door het dorp Aduard, aan de hand van een speciale kaart. Je volgt een route van ongeveer twee kilometer langs plekken die nog steeds sporen van het kloosterverleden laten zien. Onderweg staan informatieve zuilen met verhalen, afbeeldingen en soms QR-codes. Je ontdekt huizen die gebouwd zijn met kloostermoppen, oude straatnamen, tuinen met geneeskrachtige planten en plekken waar ooit kloostergebouwen stonden. Je leest samen de informatie, bespreekt wat je ziet, en vult opdrachten in. Je mag kiezen of je de vragen onderweg beantwoordt, of pas na afloop van de wandeling.

Groep 1 – Museum & Abdijkerk

Tijd: 09:10 – 10:10 (daarna wissel)

Startlocatie: Museum Sint Bernardushof

Deel 1: Museum Sint Bernardushof (12e–16e eeuw)

Je bezoekt een sfeervol museum, gevestigd in een oud historisch pand. Tijdens de rondleiding hoor je over het dagelijks leven van de monniken: wat aten ze, hoe leefden ze, wat maakten ze?

Je ziet middeleeuwse voorwerpen zoals kloostermoppen (stenen), schrijfgerei, modellen van het oude klooster, medische instrumenten en meer. Je krijgt uitleg bij een maquette die laat zien hoe groot en indrukwekkend het klooster ooit was.

Workshop: Na de rondleiding ga je creatief aan de slag. Je kiest bijvoorbeeld uit kalligrafie (middeleeuws schrijven), het maken van kloostermoppen, of een creatieve opdracht rondom kloosterregels.

Deel 2: Abdijkerk & Ziekenzaal

Je wandelt naar de Abdijkerk van Aduard. Deze kerk was ooit de ziekenzaal van het middeleeuwse klooster en is daarmee het oudste medische gebouw van Nederland.

Je leert over de bijzondere bouwstijl (romaanse én gotische elementen) en hoe de monniken hier zorgden voor zieken. Je ontdekt hoe religie en zorg hand in hand gingen.

Workshopmogelijkheden:

Ora et Labora – ontdek het kloosterritme: gebed en werk.

Gregoriaanse gezangen – luister naar (of zing mee met) middeleeuwse zang.

Vergelijkopdracht – onderzoek de kerk zoals die nu is en hoe die vroeger was.

Stel vragen aan de gids en noteer de antwoorden.

Neem actief deel aan de workshop.

Reflectievragen; Museum & Abdijkerk/Ziekenzaal

Wat vond jij het meest indrukwekkende onderdeel in het museum, en waarom?

Welke rol speelde het klooster volgens jou in het dagelijks leven van mensen?

Hoe verschillen de abdijkerk en ziekenzaal van moderne gebouwen die je kent?

Wat heb je geleerd over het leven van de monniken tijdens de workshop?

Als jij een dag als monnik zou leven, wat zou je het moeilijkst vinden aan hun leven?

Vragen beantwoorden op het invul papier van deze les!

Tijd: 09:10 – 10:10 (daarna wissel)

Startlocatie: Startpunt buiten, met kaart en werkblad

Je maakt een wandeling van ongeveer 2 kilometer door het dorp, langs plekken die nog herinneren aan het vroegere kloosterleven. Onderweg kom je zuilen tegen met verhalen en afbeeldingen (soms met QR-codes).

Je leert meer over hoe Aduard eruitzag toen het klooster nog in volle glorie was. Je ontdekt sporen van vroeger: huizen gebouwd met kloostermoppen, tuinen met middeleeuwse planten, en straatnamen met een religieuze achtergrond.

Werk in je groepje: lees de informatiezuilen, bespreek wat je ziet, vul de vragen op het werkblad in. Let op details: Hoeveel ramen heeft de kerk? Welke kleur hebben de stenen? Zie je planten die ook in kloostertuinen voorkwamen?

Blijf bij je groep en wissel taken af (voorlezen, schrijven, tekenen).

Denk goed na bij elke zuil: wat vertelt dit over het kloosterleven?

Bereid je voor op een bespreking na afloop: wat heb je geleerd, wat viel je op?

Welke plek of informatiezuil vond jij het meest interessant, en waarom?

Kon je tijdens de wandeling nog sporen van het kloosterleven ontdekken in het huidige dorp? Geef een voorbeeld.

Wat voor indruk kreeg je van het dorp Aduard als plek met een enorm verleden?

Hoe denk je dat het dorp er in de middeleeuwen uitzag in vergelijking met nu?

Wat zou jij zelf anders doen als jij deze wandeling mocht begeleiden voor je klas?

Wat wordt van jou verwacht?

- Werk goed samen in je groepje.
- Let goed op tijdens de rondleidingen en stel vragen.
- Schrijf of teken bij elke locatie iets in je werkblad.
- Denk na over wat je hebt gezien: waarom werd iets zo gebouwd? Wat zegt dit over het leven toen?
- Laat je verrassen en geniet van deze historische reis.

Planning

11:35–11:40 Korte afsluiting & vertrek

Antwoordvel voor de reflectievragen:

[illegible]

LES 3: EINDOPDRACHT: STRIPVERHAAL KLOOSTER ADUARD

Welkom in de eindproef van de middeleeuwen! Aan de hand van alles wat je geleerd hebt over het kloosterleven, maak je een creatief én leerzaam stripverhaal. Je laat daarin zien hoe het was om te leven, te werken of in de buurt te wonen van een middeleeuws klooster. Je krijgt het hele lesuur om aan deze opdracht te werken.

Jij kiest de hoofdpersoon

Bedenk wie de hoofdrol speelt in jouw strip. Bijvoorbeeld:

- Een jonge monnik die net is ingetreden en zijn draai probeert te vinden
- Een boer die voor het klooster werkt en daar dagelijks over het erf loopt
- Een dorpsbewoner die het klooster bezoekt voor hulp of advies
- Een nieuwsgierige tijdreiziger die ineens in het jaar 1300 belandt

Laat jouw hoofdpersoon het verhaal vertellen en neem de lezer mee in het kloosterleven van toen!

Wat laat je zien in je strip?

Je strip vertelt een historisch verhaal waarin de lezer op een leuke en visuele manier iets leert over:

- Het dagelijks leven van monniken en andere betrokkenen
- De gebouwen en ruimtes van het klooster (denk aan de kerk, bibliotheek, eetzaal, tuinen)
- Het werk dat werd gedaan, zoals schrijven, bidden, genezen, landbouw
- De rol van het klooster in de samenleving: hoe hielp het mensen, wat betekende het voor de regio?
- Het landschap rondom het klooster en hoe dat door het klooster beïnvloed werd

Zo pak je het aan – praktische eisen:

- Maak de strip in kleur of in zwart-wit, zolang de tekeningen maar duidelijk zijn
- Gebruik tekstballonnen of kaders voor wat er gezegd of gedacht wordt
- Geef je strip een pakkende titel bovenaan
- Achterop lever je een korte uitleg in waarin je beschrijft:
- Wie is jouw hoofdpersoon?
- Welke gebeurtenissen, plekken of gebouwen zijn écht historisch?
- Wat heb je zelf verzonnen om het verhaal aan te vullen?

Tip: gebruik de rubric voor het maken van de opdracht.

Waarom is dit belangrijk (én leuk)?

Met deze opdracht leer je niet alleen over geschiedenis, je denkt als een historicus én werkt als een kunstenaar. Je leert hoe je historische kennis omzet in beeld en verhaal, en je ontwikkelt vaardigheden als inleven, verbeelden, structureren en creatief denken.

Klaar om het verleden tot leven te wekken met je potlood of pen? Laat zien wat jij hebt geleerd – en verras je klasgenoten met jouw unieke blik op het klooster van Aduard!

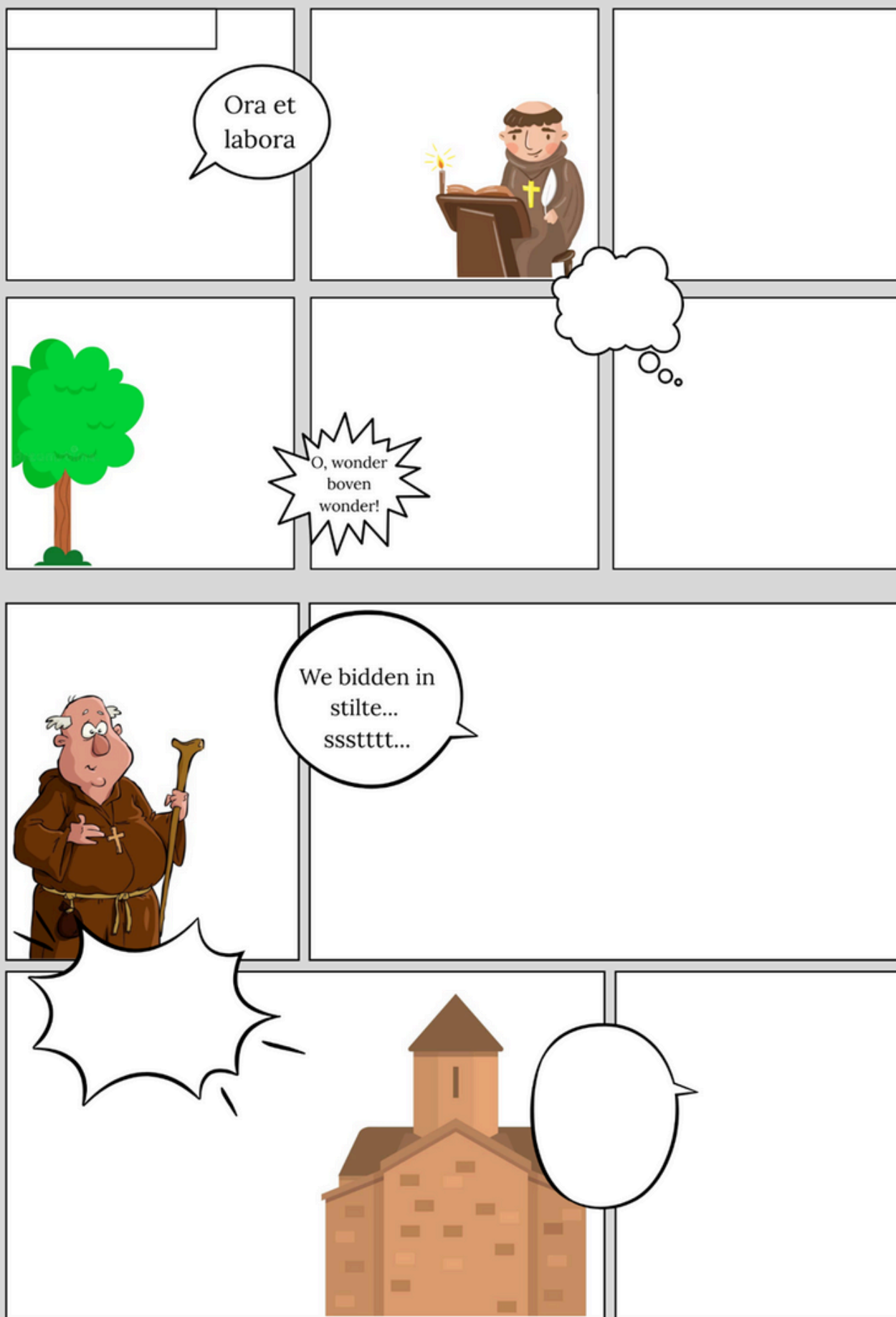
BEOORDELINGSRUBRIC STRIPVERHAAL 1/2

Beoordelings aspect	4 - Uitstekend	3- Goed	2 - Voldoende	1 - Onvoldoende
Kloosterleven	De strip laat op een duidelijk, originele manier het dagelijks leven in het klooster zien, inclusief werk, rituelen en sfeer.	De strip laat het kloosterleven goed zien, met enkele details over werk en rituelen.	De strip toont het kloosterleven, maar weinig details of oppervlakkig.	Het kloosterleven is nauwelijks of niet zichtbaar in de strip.
Invloed klooster	De strip laat duidelijk zien hoe het klooster invloed had op landschap, economie en samenleving.	Twee van de drie aspecten (landschap, economie, samenleving) zijn goed verwerkt.	Eén aspect is zichtbaar, of meerdere maar slechts deels.	Geen duidelijke invloed van het klooster zichtbaar.
Historisch inlevingsvermogen	Hoofdpersoon voelt echt aan als iemand uit zijn/haar tijd. Zijn/haar keuzes en gevoelens passen bij de tijd.	Hoofdpersoon is geloofwaardig, met enige historische diepgang.	Hoofdpersoon is simpel en niet echt uitgewerkt, weinig inleving.	Hoofdpersoon is niet passend voor de tijd of ontbreekt.
Creativiteit & verbeelding	Origineel verhaal met sterke beeldtaal. Goede afwisseling van scènes, expressie en sfeer.	Creatief verhaal met duidelijke beelden en een goed verloop.	Verhaal is wat vlak, tekeningen zijn eenvoudig maar begrijpelijk.	Strip is weinig creatief of onduidelijk getekend.

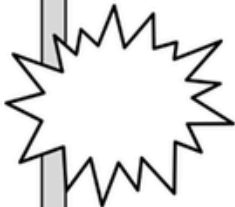
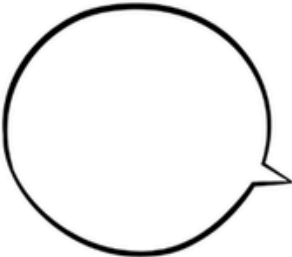
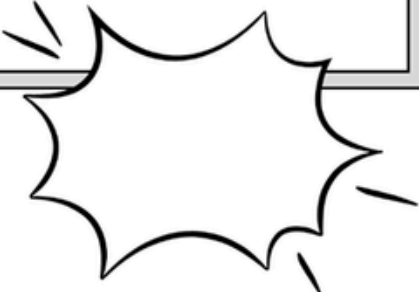
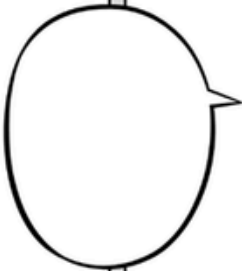
BEOORDELINGSRUBRIC STRIPVERHAAL 2/2

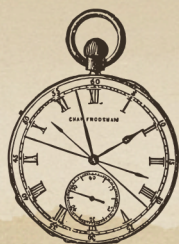
Beoordelingsaspect	4 - Uitstekend	3- Goed	2 - Voldoende	1 - Onvoldoende
Tekentechniek & verzorging	Strip is verzorgd, goed leesbaar, met duidelijke tekenlijnen en kleur of sterke zwart-wit stijl.	Strip is netjes, met voldoende details en verzorgde afwerking.	Strip is slordig of onduidelijk getekend, maar wel te volgen,	Strip is rommelig, slecht leesbaar of onafgewerkt.
Gebruik van tekstballonnen	Tekst ondersteunt het verhaal uitstekend en past goed bij de tekeningen.	Tekst is duidelijk en past redelijk bij de tekeningen.	Tekst is aanwezig maar soms onduidelijk of niet passend.	Weinig of geen tekstballonnen, of tekst onbegrijpelijk.
Korte beschrijving achterop	Beschrijving is volledig: wie is de hoofdpersoon, welke elementen zijn historisch, wat is bedacht.	Beschrijving bevat de meeste gevraagde onderdelen.	Beschrijving is onvolledig of erg kort.	Geen beschrijving aanwezig.

Titel:

Titel:

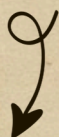
Naam leerling Monnik:

[Blank rectangular box for the student's name]

MONNIKEN CERTIFICAAT

HANDTEKENING:

LEERLING

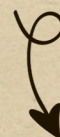

[Blank rectangular box for the student's signature]

EINDCIJFER

[Blank rectangular box for the final grade]

LERAAR

[Blank rectangular box for the teacher's signature]

**Canon van
Nederland**

**Onderwijscanon van het
Westerkwartier**